

Resultaatafspraken vroegschoolse educatie

inhoudsopgave

- 1 **Inleiding** 1
- 2 **Waarom resultaatafspraken?** 2
 - Interne redenen
 - Externe redenen
- 3 **Welke resultaatafspraken maakt u?** 8
 - SMART-afspraken
 - Voor welke leerlingen formuleert u resultaten?
 - Voor welke onderwerpen formuleert u resultaten?
- 4 **Wat te doen als de afspraken gemaakt zijn?** 18
 - Worden de afgesproken resultaten behaald?

1 Inleiding

Het belang van voor- en vroegschoolse educatie (vve) voor het voorkomen van achterstanden op latere leeftijd wordt breed onderkend. Al geruime tijd heeft vve daarom een prominente plaats in het onderwijsachterstandenbeleid. Gemeenten en schoolbesturen dragen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor vve; gemeenten voor het voorschoolse deel en schoolbesturen voor het vroegschoolse deel. In veel gemeenten krijgt deze gezamenlijke verantwoordelijkheid vorm in het kader van de Lokale Educatie Agenda (LEA). In de LEA beschrijven gemeenten en betrokken partners aan welke onderwerpen zij gezamenlijk werken, welke activiteiten zij daarbij ondernemen en wie waarvoor verantwoordelijk is.

Het belang van overleg over vve is recent onderstreept door invoering van de Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (Wet OKE). Verplicht overleg en afspraken over vve tussen gemeenten, schoolbesturen en houders van kinderdagverblijven en peuterspeelzalen zijn in deze wet geregeld. Voor vroegscholen gaat de Wet OKE een stap verder; schoolbesturen en gemeente moeten afspraken maken over resultaten van de vroegschoolse educatie. Deze resultaatafspraken staan centraal in voorliggende brochure die vooral bestemd is voor schoolbesturen. In aanvulling op deze brochure verschijnt een voorbeeldconvenant dat gebruikt kan worden voor het vastleggen van afspraken tussen schoolbesturen, gemeente en houders van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven. Meer informatie over het zicht houden op en het verbeteren van de resultaten van uw eigen vroegscholen treft u aan in de brochure *Opbrengstgericht*

werken bij vroegschoolse educatie. Lezers die met name interesse hebben in kwaliteit op schoolniveau verwijzen wij naar de brochure *Kwaliteitszorg bij vroegschoolse educatie*.¹

We starten in hoofdstuk 2 met een toelichting op redenen voor het maken van resultaatafspraken. In hoofdstuk 3 bespreken we de onderwerpen waarover schoolbesturen afspraken kunnen maken met de gemeente. Het is onverstandig om na het maken van de resultaatafspraken achterover te leunen in de veronderstelling 'nu komt het allemaal goed'. Daarom gaan we in het laatste hoofdstuk in op de vraag: wat te doen nadat de afspraken gemaakt zijn? Ter illustratie zijn in de brochure enkele citaten opgenomen van schoolbestuurders over het maken van resultaatafspraken met de gemeente. Wij bedanken de betreffende bestuurders voor hun medewerking.

¹ Het voorbeeldconvenant en de twee brochures zijn te vinden op www.focusvroegschool.nl

2 Waarom resultaatafspraken?

Niet alleen de wettelijke verplichting uit de Wet OKE kan voor u als schoolbestuurder een reden zijn om voor vroegschoolse educatie resultaatafspraken te maken met de gemeente. Wellicht nog belangrijker is uw eigen verantwoordelijkheid om samen met betrokken partners op lokaal niveau het maximale uit alle kinderen te halen. We starten dit hoofdstuk met deze interne redenen van schoolbesturen voor het maken van resultaatafspraken. Daarna besteden we aandacht aan de verplichtingen die voortvloeien uit wet- en regelgeving, de externe redenen.

Interne redenen

Schoolbesturen zijn niet onverdeeld enthousiast over de verplichting om met de gemeente resultaatafspraken te maken over de vroegschoolse educatie. Bezwaren zijn dat de verplichting ingaat tegen hun eigen verantwoordelijkheid en leidt tot een onnodige verzwaring van de verantwoordingslast. Andere besturen zijn juist wel positief en zien de verplichting als een goede kans om de kwaliteit van de vroegschoolse educatie te versterken. Naar onze mening is deze tweede mening de meest constructieve en sluit zij goed aan bij de bedoelingen van de Wet OKE (zie ook onder Externe redenen).

We moeten de voorschriften uit de Wet OKE niet zien als extra verplichtingen, maar als middel om te verbinden wat er voor kinderen is: basisschool, peuterspeelzaal en kinderopvang. Het komt er niet bij, het is er. De doorgaande lijn tussen voor- en vroegschool en vervolgens naar groep 3 is nog niet genoeg gewaarborgd en dat is echt een tekortkoming. Besturen van betreffende instellingen en gemeente moeten die doorgaande ontwikkelingslijn garanderen door op gelijkwaardige wijze de aansluiting met elkaar te vinden, heldere afspraken te maken en deze afspraken te integreren in bestaande plancycli: bijvoorbeeld op schoolniveau in de schoolplannen en op gemeentelijk niveau in de LEA.

Wij zijn voorstander van een gebiedsgewijze aanpak. Alle kinderen hebben recht op de kwaliteit die wij voorstaan, niet alleen de kinderen van de eigen scholen. Bovendien kan een doorgaande ontwikkelingslijn in breder verband beter gegarandeerd worden. Daarom is het goed om op gemeentelijk niveau samen te werken en vast te leggen welke verantwoordelijkheden de partners gezamenlijk hebben en welke verantwoordelijkheden elke partner apart heeft. Ook in het kader van benchmarking is het goed om samen te werken, naar elkaar te kijken en van elkaar te leren. We zijn immers allemaal dienstverlenend aan de kinderen. De enige vraag die centraal staat, is: halen wij het beste uit elk kind? Samenwerking tussen betreffende instellingen vanuit dat perspectief is een kwestie van willen en niet van moeten.

Jo Ortman, manager onderwijs en identiteit INNOVO te Zuid- en Midden-Limburg

Externe redenen

Externe redenen voor besturen om afspraken te maken over vroegschoolse educatie vloeien voort uit diverse wet- en regelgeving. Voor vroegschoolse educatie gaat het daarbij in eerste instantie om de Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (Wet OKE). Andere relevante regelgeving

betreft de Wet op het Primair Onderwijs (WPO), de Wet Goed Onderwijs, Goed Bestuur PO/VO (Wet Goed Bestuur) en het Inspectietoezicht. Voordat we deze wet- en regelgeving toelichten, gaan we in op de overeenkomsten ertussen. Van schoolbesturen wordt steeds meer verwacht dat ze actief hun verantwoordelijkheid nemen voor de kwaliteit van het onderwijs op hun scholen en vroegschoolse educatie is een cruciaal onderdeel daarvan. In hun rol van eindverantwoordelijke worden schoolbesturen, zoals neergelegd in wet- en regelgeving, door diverse partijen aangesproken. In sommige gevallen gaat het daarbij om het daadwerkelijk afleggen van verantwoording, bijvoorbeeld aan de Inspectie. In andere gevallen is veel meer sprake van een gezamenlijke verantwoordelijkheid waarbij het wederzijds afleggen van verantwoording het sluitstuk is van overleg en uitvoering. Het doel van de verantwoording is in dit geval dat betrokkenen zicht hebben op de voortgang van elkaars activiteiten en gezamenlijk naar verbetermogelijkheid kunnen kijken.

Wet OKE

Sinds 1 augustus 2010 is de Wet OKE in werking. Het doel van deze wet is onder meer om de kansen voor kinderen met taalachterstanden te vergroten. De wet heeft betrekking op wijzigingen in hoofdzakelijk drie wetten: de Wet kinderopvang, de Wet op het primair onderwijs en de Wet op het onderwijstoezicht. De wet regelt de basiskwaliteit van peuterspeelzaalwerk en een aantal zaken rondom vve. Aangezien het vroegschoolse deel van

vve plaatsvindt op basisscholen heeft de Wet OKE ook gevolgen voor basisscholen en hun besturen.

Resultaatafspraken

Volgens de Wet OKE moeten schoolbesturen en gemeente afspraken maken over de resultaten van vroegschoolse educatie. De Memorie van Toelichting (MvT) bij de wet OKE geeft aan dat het Rijk hierbij denkt aan leerresultaten: bijvoorbeeld het aantal leerlingen dat op C-niveau scoort, het aantal kinderen dat een niveau stijgt of de minimale woordenschat aan het einde van groep 2. Scholen hebben een grote mate van vrijheid om hun vroegschoolse educatie in te richten. De verplichte afspraken betreffen alleen de resultaten en niet de weg ernaar toe (het 'hoe'). Scholen en gemeenten mogen daar echter wel afspraken over maken, zoals over het te gebruiken vve-programma of het aantal leerkrachten voor de groep. De uiteindelijke invulling van de afspraken zal per gemeente verschillen. Gemeenten zijn vrij om scholen bij deze afspraken te ondersteunen met het geld dat zij ter beschikking hebben voor het onderwijsachterstandenbeleid.

De sturingsfilosofie van de overheid voor het onderwijs gaat uit van sturen op opbrengsten. Volgens de MvT op de Wet OKE is het mogelijk de opbrengsten van vroegschoolse educatie te meten. Daarom is voor de vroegschoolse periode gekozen voor opbrengstgerichte sturing. Deze houdt in dat schoolbesturen met de gemeente afspraken maken over beoogde resultaten en dat de Inspectie

toezicht houdt op de resultaten (zie ook onder Inspectietoezicht). In de voorschoolse periode ligt de situatie anders. Het is volgens de MvT moeilijk om de opbrengsten van de voorschoolse educatie te meten. Voor voorscholen zijn er daarom kwaliteitseisen in de wet opgenomen. Deze kwaliteitseisen hebben betrekking op de inrichting en de inhoud van het 'onderwijs' op de voorscholen. Het gaat onder meer om eisen aan de maximale groepsgrootte en het gebruikte vve-programma.

Overige afspraken

Verder zijn schoolbesturen verplicht om mee te werken aan lokaal overleg met de gemeente, peuterspeelzalen en kinderopvang om tot afspraken te komen over vve. In de meeste gemeenten is het LEA-overleg (Lokale Educatieve Agenda) hiervoor het podium. De gemeente heeft een regisserende rol en moet ervoor zorgen dat er afspraken worden gemaakt over:

- de doelgroep van voorschoolse educatie;
- de wijze waarop kinderen worden toegeleid naar vve-voorzieningen;
- de organisatie van de doorgaande lijn van voor- naar vroegschoolse educatie.

Dit zijn dus afspraken die gemaakt moeten worden naast de afspraken over de resultaten van vroegschoolse educatie.

Scholen, peuterspeelzalen en kinderdagverblijven in Dordrecht hebben allemaal hetzelfde doel voor ogen. We willen met elkaar dat de kinderen, inwoners van de gemeente Dordrecht, zich zo goed mogelijk ontwikkelen. We delen die verantwoordelijkheid. Dus zitten de coördinatoren van vve binnen de gemeente regelmatig met elkaar aan tafel.

We hebben met de peuterspeelzalen afgesproken, welke kwaliteit zij moeten leveren, zodat wij goed met het kind verder kunnen. Dat zijn belangrijke afspraken, want als de kwaliteit van de peuterspeelzalen niet goed genoeg is, moet die achterstand binnen het onderwijs worden ingehaald.

Theo van der Ven, voormalig algemeen directeur Stichting Katholiek Onderwijs Bernardus Alfrink te Dordrecht

Argumenten voor afspraken

In de MvT kunnen we lezen dat het maken van afspraken nodig is omdat het enige tijd kan duren voordat een eventueel tekort aan kwaliteit van de vroegschoolse educatie aan het licht komt én vanwege het belang van een samenhangend beleid binnen de gemeente. Bij voor- en vroegschoolse educatie is immers sprake van een lokale en bovenscholse problematiek: een school ontvangt leerlingen van meerdere peuterspeelzalen en kinderdagverblijven. Om hoge opbrengsten bij kinde-

ren te realiseren is het van belang dat er sprake is van doorlopende leerlijnen en van kwalitatief volwaardige vroegschoolse educatie na het volgen van kwalitatief volwaardige voorschoolse educatie. De afspraken leveren daaraan een bijdrage. Over wat er moet gebeuren nadat de afspraken zijn gemaakt, spreekt de Wet OKE zich niet uit. Er is dus geen sprake van een verantwoordingsplicht.

Uit bovenstaande argumenten volgt dat de in steek van de Wet OKE niet is dat de resultaatafspraken te maken hebben met het afleggen van verantwoording en met mogelijke dwang door sancties. De in steek is dat de afspraken een maatregel zijn om de kwaliteit van vroegschoolse educatie te behouden en versterken. Deze kwaliteit is een gezamenlijk belang van schoolbesturen en gemeenten in het kader van hun onderwijsbeleid. Gemeenten mogen daarom ook achterstandsmiddelen inzetten voor de realisatie van de afspraken.

Doorzettingsmacht

De regisserende taak van de gemeente bij het maken van afspraken over resultaten en de andere onderwerpen is in de wet kracht bijgezet door de introductie van een beperkte doorzettingsmacht. Er moeten binnen een redelijke termijn afspraken zijn gemaakt met alle betreffende partijen. Zo niet, dan kan de gemeente afspraken die noodzakelijk zijn voor een samenhangend onderwijsachterstandenbeleid opleggen aan partijen die zich in eerste instantie niet aan de afspraken hadden verbonden. Ook moet het besluit om de afspraken op te

leggen redelijk en billijk zijn en is er recht van bezwaar en beroep (Algemene wet bestuursrecht).

Volgens de MvT is doorzettingsmacht een ultieme remedie; gelijkwaardigheid van betrokken partijen is immers het uitgangspunt van de onderhandelingen. Alleen op basis van gelijkwaardigheid wordt – zeker ook bij de uitvoering – het meeste bereikt. Een besluit kan alleen opgelegd worden als het doel is samenhangend onderwijsbeleid op het terrein van het optimaliseren van deelname van het aantal kinderen aan vve of op het terrein van de resultaten van vroegschoolse educatie.

Overdracht van gegevens

Houders van kinderdagverblijven en peuterspeelzalen zijn bij wet verplicht aan het schoolbestuur gegevens te leveren over instromende leerlingen. Het gaat dan om het gevolgde vve-programma en de duur van het gevolgde programma. Deze gegevens worden vanuit BRON nu al aan scholen gevraagd. Schoolbesturen kunnen binnenkort dus van alle kinderdagverblijven en peuterspeelzalen in hun gemeente deze gegevens verwachten. Bij wet is vastgelegd dat scholen met deze partijen afspraken maken over de wijze van gegevenslevering.

Kansen voor besturen en scholen

De wet levert dus een aantal verplichtingen maar biedt ook kansen. Gemeenten mogen in het kader van vroegschoolse educatie weer geld aan scholen besteden. De middelen die gemeenten krijgen voor

onderwijsachterstanden zijn geormerkt. De gemeente heeft de ruimte om dit geld in te zetten voor voorschoolse educatie, maar ook voor activiteiten op scholen, gericht op het bestrijden van taalachterstanden. Het overleg en de afspraken over de doorlopende leerlijn bieden ook kansen. Scholen en schoolbesturen met kanttekeningen over de kwaliteit van de voorschoolse educatie kunnen het overleg aangrijpen om aan te geven welk basisniveau ze verwachten bij instroom in de vroegschoolse educatie.

WPO

Volgens de WPO dient het onderwijs zodanig ingericht te worden dat daarbij op structurele en herkenbare wijze aandacht wordt besteed aan het bestrijden van achterstanden. Sinds de invoering van de Wet OKE is aan deze verplichting toegevoegd dat hierin voorzien kan worden door middel van vroegschoolse educatie. De middelen voor het bestrijden van onderwijsachterstanden zijn met ingang van het schooljaar 2010/11 zogenaamde bestemmingsboxgelden. Dat betekent dat het gewoon lumpsumgelden zijn en dat schoolbesturen vrij zijn in de besteding ervan. Schoolbesturen dienen de afwegingen die zij maken bij de besteding op te nemen in hun jaarverslag. Het gaat hier niet om verantwoording, maar om een lichte vorm van informatievoorziening. Op deze manier kan de overheid op macro-niveau inzicht krijgen in de besteding van middelen die met een specifiek doel zijn verstrekt.

Wet Goed Bestuur

Sinds 1 augustus 2010 is de Wet Goed Bestuur van kracht. Een onderdeel van deze wet is dat een schoolbestuur een code voor goed bestuur dient te hanteren. Deze code moet in elk geval aangeven op welke wijze een bestuur invulling geeft aan afstemming met en verantwoording aan ouders en andere belanghebbenden binnen en buiten de school. De meeste schoolbesturen in het basisonderwijs maken gebruik van de Code Goed Bestuur in het primair onderwijs van de PO-Raad. In deze code is te lezen dat het nadrukkelijk gaat om het voeren van een dialoog met belanghebbenden. Het gaat dus niet alleen om het afleggen van horizontale verantwoording aan belanghebbenden, maar ook om het vragen van feedback. Overleg tussen schoolbesturen, gemeente en houders van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven in het kader van vve kan beschouwd als het voeren van een dialoog met belanghebbenden.

Inspectietoezicht

Sinds de invoering van de Wet OKE is het toezicht op vve een taak van de Inspectie. In de periode 2010 tot ongeveer 2013 wordt de zogenaamde bestandsopname van de vve-locaties in de Nederlandse gemeenten uitgevoerd. Zodra de bestandsopname gereed is, wordt overgegaan op het signaalgestuurde vve-toezicht. De toezichtkaders voor beide vormen van toezicht vertonen veel overeenkomsten. Op gemeentelijk niveau kijkt de Inspectie onder meer of de vanwege de Wet OKE verplichte afspraken gemaakt zijn. In de toelichting

kan de Inspectie opmerkingen maken over het ambitieniveau van de gemaakte resultaatafspraken. Op schoolniveau bekijkt de Inspectie onder meer of de gemaakte afspraken al dan niet gerealiseerd worden. Daarbij geldt het uitgangspunt 'comply or explain'. Als de resultaten van een school achterblijven, moet zij kunnen aantonen waarom bijvoorbeeld niet gewerkt wordt met een 'erkend' vve-programma.

3 Welke resultaatafspraken maakt u?

In de Wet OKE wordt de verplichting om te komen tot afspraken over resultaten van de vroegschoolse educatie gelegd bij de gemeente. Deze moet ten minste jaarlijks overleg voeren met de schoolbesturen en zorgdragen voor het maken van de afspraken. Op basis hiervan lijkt het logisch dat de gemeente het initiatief neemt voor het overleg over de resultaatafspraken.

Een goede optie is om het overleg over resultaatafspraken in te passen in het bestaande overleg in het kader van de LEA. Indien uw gemeente niet tijdig actie onderneemt, heeft u als schoolbestuur er belang bij zelf het initiatief te nemen. U kunt de gemeente duidelijk maken wat er nodig is om tot goede afspraken te komen en aangeven dat daarvoor voldoende tijd moet worden uitgetrokken. Het maken van resultaatafspraken is immers een complexe zaak, die goede doordenking en zorgvuldig overleg vereist. Vragen bij het formuleren van de beoogde resultaten zijn bijvoorbeeld voor welk ontwikkelingsdomein formuleren we resultaten en is er voldoende draagvlak voor de beoogde resultaten. In dit hoofdstuk gaan we nader in op dergelijke vragen.

SMART-afspraken

Het algemene doel van vve is om achterstanden van kinderen te verkleinen voordat ze naar groep 3 gaan. Dit algemene doel kan op verschillende

manieren worden uitgewerkt in resultaatafspraken. Over het algemeen geldt dat u bij het maken van resultaatafspraken in de gaten houdt dat deze SMART zijn: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden. Om dit te illustreren, geven we eerst een voorbeeld van een resultaatafspraak die niet SMART is: in groep 3 hebben doelgroepleerlingen een deel van hun achterstand weggewerkt. Een dergelijk doel roept veel vragen op.

• **Specifiek:** Over welke achterstanden gaat het hier? Wat beschouwen we als een doelgroepleerling? Onderstaand gaan we dieper in op deze vragen. Onder het kopje ‘Voor welke onderwerpen formuleert u resultaten?’ kunt u meer lezen over ontwikkelingsdomeinen waar achterstanden betrekking op kunnen hebben. Meer informatie over welke kinderen als doelgroepleerling kunnen worden aangemerkt, is te vinden onder het kopje ‘Voor welke leerlingen formuleert u resultaten’.

• **Meetbaar:** Hoe groot moet het verschil tussen doelgroepleerlingen en niet-doelgroepleerlingen zijn om te spreken van een achterstand en wanneer vinden we dat een achterstand is weggewerkt? De meetbaarheid van resultaten hangt samen met de mate waarin resultaten specifiek en tijdgebonden geformuleerd zijn. Maar daarmee bent u er niet. Er zijn ook normen nodig om te bepalen wanneer u tevreden bent. Stel het beoogde resultaat is: leerlingen die vve gevolgd hebben, halen in 2014 op de eindtoets Taal voor Kleuters in groep 2 minimaal een D-score.² Bent u dan tevreden als 100 procent van de leerlingen dit resultaat haalt of legt u de lat iets lager en bent u tevreden als 95 procent dit doel haalt. In hoofdstuk 4 besteden we aandacht aan de manieren waarop u kunt vaststellen of de afgesproken resultaten behaald zijn.

• **Acceptabel:** Staan alle partners achter deze afspraak? Er kunnen verschillen zijn tussen scholen en besturen in bijvoorbeeld het aantal doelgroepleerlingen, het niveau waarmee leerlingen beginnen aan de vroegschool of de realisatie van condities voor een kwalitatief goede vroegschoolse educatie. Daardoor is een beoogd resultaat voor bepaalde betrokkenen wellicht acceptabeler is dan voor andere. Met het oog op realisatie van de beoogde resultaten is draagvlak onder scholen onmisbaar. Het zijn namelijk scholen die uiteindelijk de resultaten moeten zien te behalen bij hun leerlingen. Het is daarom raadzaam om in het overleg de nodige aandacht te besteden aan dit draagvlak door argumenten van alle betrokkenen serieus

te nemen. Schoolbesturen kunnen hier een bijdrage aan leveren door hun argumenten te baseren op feiten over de bestaande situatie op hun scholen. Bij het formuleren van resultaten kan met verschillen tussen scholen rekening gehouden worden door bijvoorbeeld op elke school te streven naar een bepaalde verbetering van de uitgangssituatie. Een ander advies aan schoolbesturen is de gemeente te wijzen op het belang van kwalitatief goede voorschoolse educatie. Naarmate de voorschoolse educatie beter op orde en van hogere kwaliteit is, is er een gunstigere voedingsbodem voor vroegschoolse educatie in de basisschool. In het overleg over de resultaatafspraken kunnen schoolbesturen dus met goed recht van de gemeente vragen dat deze zorg draagt voor een goede kwaliteit en een hoog bereik van voorschoolse educatie. Door in het overleg gegevens in te brengen over het niveau van leerlingen aan het begin van groep 1 kunnen schoolbesturen een indicatie geven van het eindniveau van de voorschoolse educatie en mogelijk ook van verschillen tussen voorschoolse locaties. De gemeente kan deze informatie gebruiken bij het verbeteren van de voorschoolse educatie.

• **Realistisch:** Is het realistisch om te verwachten dat alle doelgroepleerlingen hun achterstand volledig wegwerken? Om hier een inschatting van te kunnen maken kan het raadzaam zijn om de situatie op in beeld te brengen bij het maken van de afspraken. Dit wordt aangeduid als een zogenaamde nul- of startmeting. Het blijft echter lastig om een inschatting te maken van de vooruitgang

² Taal voor Kleuters is een toets van het Cito (www.cito.nl). Voor deze toets zijn zowel in groep 1 als in groep 2 twee afnamemomenten. De eerste afname in een schooljaar vindt plaats in januari (mediotoets) en de tweede afname in juni (eindtoets). De scores op deze toets kunnen worden onderverdeeld in niveauscores van A tot en met E, waarbij A het hoogste niveau is en E het laagste.

die geboekt kan worden met vroegschoolse educatie. Deze inschatting zal waarschijnlijk bepaald worden door de startsituatie en door de ambities van scholen en besturen. Als scholen bijvoorbeeld al goed gevorderd zijn in het opzetten van vroegschoolse educatie met goed getrainde leerkrachten en een dubbele bezetting, kan de lat redelijk hoog gelegd worden. Het is echter verstandig de lat niet overdreven hoog te leggen. Het is namelijk ontmoedigend als streefresultaten niet worden gehaald. Het gaat om het vinden van een juiste balans tussen realisme en ambitie.

• **Tijdgebonden:** Het slotmoment van dit doel, het begin van groep 3, is in deze voorbeeldafpraak duidelijk vastgelegd. Om het resultaat te kunnen weten, moet echter ook duidelijk zijn welk moment gebruikt wordt als ijkpunt voor het vaststellen van achterstanden, bijvoorbeeld het begin van groep 1. Een ander aspect van tijdgebondenheid is het tijdstip waarop u de resultaten gerealiseerd wilt hebben. Als u de resultaatafspraken maakt in 2011 is het niet aannemelijk dat ze ook in 2011 al behaald worden. Er kan bijvoorbeeld gewerkt worden met een termijn van drie of vier jaar waarin de uiteindelijke resultaten tot stand moeten komen. Dat biedt ruimte om enige tijd te werken aan het realiseren van condities die nodig zijn om vroegschoolse educatie van goede kwaliteit aan te bieden. In de tussenliggende periode kan bezien worden of de vroegschoolse educatie op koers ligt en kan waar nodig worden bijgestuurd. Met het oog op het volgen van de voortgang kunt

u overwegen om bij de resultaatafspraken een onderscheid te maken in beoogde tussen- en eindresultaten.

Bij resultaatafspraken over vve is het belangrijk om een goede balans te vinden tussen realisme en hoge verwachtingen. Ambitie is natuurlijk goed, maar het heeft geen zin om van achter een bureau te bedenken dat een bepaald percentage van de leerlingen op een bepaald moment een A- of B- score moet hebben. Het moet wel onderbouwd zijn en er moet rekening worden gehouden met omgevingskenmerken. Idealiter start je in groep 1 van de basisschool met een soort beginmeting, zodat je een beeld hebt van de opbrengst van de voorschool en je kunt bepalen aan welke zone van naaste ontwikkeling een kind toe is.

Jo Ortmans, manager onderwijs en identiteit
INNOVO te Zuid- en Midden-Limburg

Voorbeelduitwerkingen resultaatafspraken taal

Het is van belang dat resultaatafspraken heel precies uitdrukken wat u op een bepaald moment wilt bereiken. U kunt deze afspraken op verschillende manieren vormgeven. We geven onderstaand voor taal voorbeelden van vier soorten afspraken. Aan ieder van deze soort afspraken zitten voor- en nadelen. Voor welk soort afspraak u kiest, is onder meer afhankelijk van uw eigen voorkeur en van uw ambitieniveau. Tevens is het raadzaam om rekening te houden met de ervaring van uw schoolbestuur en gemeente met gegevensverzameling en -analyse. Die activiteiten zijn namelijk nodig om te kunnen bepalen of de resultaten bereikt zijn. Sommige soorten resultaten zijn complexer van aard dan andere en vragen daardoor meer deskundigheid voor gegevensverzameling en -analyse.

Concreet doel

Concrete doelen geven aan over welke vaardigheden leerlingen op een bepaald moment dienen te beschikken. Bijvoorbeeld: *leerlingen die vve gevolgd hebben, halen in 2014 op de eindtoets Taal voor Kleuters in groep 2 minimaal een D-score*. Het voordeel van concrete doelen is dat u met uw partners afspreekt wat het gewenste niveau is. U legt heel duidelijk de lat op een bepaalde hoogte. Het nadeel is dat onvoldoende duidelijk is of het doel realistisch is. Omdat concrete doelen geen rekening houden met het beginniveau van de vve-leerlingen of met het algemene niveau van de andere leerlingen, kan het zijn dat de vooruitgang die u veronderstelt, te ambitieus (of niet ambitieus genoeg) is. In de toekomst kan dit bezwaar wellicht ondervangen worden door concrete doelen af te stemmen op de doelen die SLO heeft geformuleerd voor het begin van de basisschool en voor eind groep 2. Deze doelen hebben betrekking op taalontwikkeling, rekenontwikkeling en sociaal-emotionele ontwikkeling. De doelen beschrijven wat kinderen op de twee momenten moeten kennen, kunnen en bereiken of waar ze minimaal ervaring in moeten hebben opgedaan. In 2011 gaat SLO de meeste gebruikte leermiddelen, toetsen en observatie-instrumenten vergelijken met de doelen.³

Voortgangsdoel

Door rekening te houden met het beginniveau van de leerling, kunt u beter bepalen of een gewenst resultaat haalbaar is. Bijvoorbeeld: *in 2014 halen vve-leerlingen op de eindtoets Taal voor Kleuters in groep 2 een score die gemiddeld tien procent hoger ligt dan de score die zij haalden op de mediotoets in groep 1*. Gezamenlijk spreekt u een voortgangsdoel af dat realistisch en acceptabel is. Het voordeel van een dergelijk doel is dat u van te voren goed kunt overzien of een bepaald resultaat haalbaar is.

³ Meer informatie over de doelen in te vinden op www.slo.nl/primair/themas/jongekind/doelen.

Er is ook een nadeel aan het feit dat u rekening houdt met het beginniveau van leerlingen. Het kan zijn dat het beginniveau zo laag was, dat de leerlingen nog steeds een achterstand hebben, ook al is het gewenste resultaat behaald. Het is dan ook goed om het beginniveau van leerlingen in kaart te brengen voor u het gewenste resultaat gaat afspreken. U kunt dan bij het vaststellen van het doel rekening houden met de achterstand die moet worden ingelopen.

Vergelijkingsdoel

Het uiteindelijke doel van vve is dat leerlingen ‘gewoon meekunnen’ in groep 3. U kunt daarom de vergelijking tussen leerlingen met en zonder vve als uitgangspunt te nemen bij het vaststellen van resultaatafspraken. Bijvoorbeeld: *leerlingen die vve gevolgd hebben, halen in 2012 op de eerste taaltoets in groep 3 een score die maximaal 5 procent lager ligt dan de score van leerlingen die geen vve gevolgd hebben.* Ook bij vergelijkingsdoelen is het belangrijk om in de gaten te houden dat uw doelen realistisch zijn. Een grote achterstand aan het begin van de vroegschoolse educatie kan ervoor zorgen dat doelen te ambitieus zijn.

Vergelijkend voortgangdoel

Een vergelijkend voortgangdoel combineert de twee soorten doelen die hiervoor beschreven zijn. Het houdt zowel rekening met de beginsituatie van de doelgroepkinderen als met het verschil tussen doelgroepkinderen en niet-doelgroepkinderen. Bijvoorbeeld: *in 2014 moet het verschil in score tussen doelgroepkinderen en niet-doelgroepkinderen aan het begin van groep 3 gehalveerd zijn in vergelijking met het verschil aan het begin van groep 1.* Vergelijkende voortgangdoelen lijken complex, maar ze houden goed rekening met zowel de Ausgangssituatie van leerlingen en verschillen tussen scholen als met het gewenste einddoel (‘meekunnen in groep 3’).

Voor welke leerlingen formuleert u resultaten?

De gemeente is verantwoordelijk voor het bepalen van de doelgroep van voorschoolse educatie. Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor vroegschoolse educatie. Vanuit het oogpunt van het realiseren van een doorgaande lijn is het wenselijk om voor de voor- en vroegschoolse educatie dezelfde definitie van doelgroep te hanteren. Inbreng van schoolbesturen, scholen en voorschoolse instellingen is van belang bij het bepalen van de doelgroep. Sinds de invoering van de Wet OKE dient de gemeente afspraken te maken met schoolbesturen en houders van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven over de doelgroep van voorschoolse educatie. Schoolbesturen, scholen en voorschoolse instellingen hebben met de betreffende kinderen te maken en kunnen aangeven bij welke leerlingen sprake is van (risico op) achterstanden. Bovendien kan door het gezamenlijk bepalen van de doelgroep gezorgd worden voor bekendheid met en draagvlak voor de definitie van de doelgroep. Er kunnen verschillende criteria gebruikt worden voor het selecteren van doelgroepkinderen.⁴

- **Leerlinggewicht:** het gewicht van leerlingen is afhankelijk van het opleidingsniveau van hun ouders. Echter, niet alle kinderen met laagopgeleide ouders hebben een achterstand en ook kinderen met hoogopgeleide ouders kunnen een achterstand hebben.
- **Omgevingskenmerken:** woonachtig in een

bepaalde wijk, dorpskern of postcodegebied. Ook hier geldt uiteraard dat niet alle kinderen uit deze gebieden een achterstand hebben en dat ook kinderen uit andere gebieden een achterstand kunnen hebben.

- **Risicoprofiel of omgevingsanalyse:** bijvoorbeeld een niet stimulerende taalomgeving of het feit dat thuis een andere thuistaal dan Nederlands, bijvoorbeeld Turks of Arabisch, gesproken wordt.
- **Vastgestelde achterstanden:** bijvoorbeeld bij het consultatiebureau.
- Een combinatie van bovenstaande criteria.

Resultaten voor doelgroepkinderen

Met het vaststellen van de doelgroep voor voor- en vroegschoolse educatie bent u er nog niet. Vervolgens is de vraag voor welke leerlingen u resultaatafspraken gaat formuleren. In eerste instantie lijkt de meest logische keuze om resultaten af te spreken voor doelgroepkinderen. Deze keuze zal in de praktijk beter functioneren als aan twee voorwaarden is voldaan. In de eerste plaats dient de doelgroep voor voor- en vroegschoolse educatie gelijk te zijn. Als de doelgroep van de voorschoolse educatie smaller is dan de doelgroep van de vroegschoolse educatie, kunnen scholen te maken krijgen met kinderen die daardoor geen voorschool gevolgd hebben. Dat is nadelig voor de resultaten die vroegscholen kunnen behalen. Ten tweede moeten de doelgroepcriteria goed meetbaar zijn. Bij lastig meetbare criteria kan twijfel bestaan of kinderen al dan niet tot de doelgroep behoren en kunnen onnodige

⁴ Meer informatie over doelgroepbepaling is te vinden in: Geus, W. de, Versteegen, H. & Kruijer, J. (2009). *Voorschoolse educatie: doelgroepbepaling en toeleiding*. Utrecht: Oberon en Sardes (te vinden op www.oberon.eu).

complicaties optreden bij het vaststellen van de resultaten.

Resultaten voor vve-leerlingen

Een volgend vraagstuk is hoe u bij het formuleren van resultaatafspraken omgaat met het gegeven dat het bereik van voor- en vroegschoolse educatie wellicht (nog) geen 100 procent is. Als de gemeente er niet in slaagt om in de voorschoolse periode de gehele doelgroep te bereiken, is het niet reëel van de vroegscholen te vragen dat zij wel bij alle doelgroepleerlingen resultaten behalen. Een mogelijke oplossing is om de resultaatafspraken te beperken tot kinderen die hebben deelgenomen aan zowel voor- als vroegschoolse educatie. Om te voorkomen dat doelgroepkinderen die geen voorschoolse educatie hebben gevolgd uit beeld raken, is het aan te bevelen de resultaten van deze kinderen wel in beeld te brengen. U kunt dan zien welke verschillen er zijn tussen doelgroepkinderen die wel en niet hebben deelgenomen aan voorschoolse educatie en daarmee waarschijnlijk het belang van voorschoolse educatie onderstrepen. U wilt immers ook goed zorgdragen voor doelgroepkinderen die geen voorschoolse educatie hebben gevolgd.

Hoe meer afspraken over resultaten, des te groter de verantwoordingslast. Afspraken zouden volgens ons daarom alleen betrekking moeten hebben op het 'wat' en niet op het 'hoe'. Ook moet het aantal indicatoren beperkt zijn en moet zoveel mogelijk worden aangesloten bij de gangbare toetspraktijk. Verder vinden we dat de afspraken alleen betrekking zouden moeten hebben op de leerlingen die ook daadwerkelijk vve hebben gehad. Het onderscheid dat in het landelijk vve-beleid gemaakt wordt tussen doelgroepleerlingen en niet-doelgroepleerlingen vinden wij – ook in dit kader – een nog uit te werken punt.

Idealiter zouden resultaatafspraken over VVE een 'package-deal' zijn met de voorschool. Het niveau waarop de leerlingen de peuterspeelzaal verlaten is immers mede bepalend voor de uiteindelijke resultaten van VVE. Ook voor het tot stand brengen van een doorgaande lijn is het goed om zicht te hebben op de resultaten van voorschoolse educatie. **Piet Monster en Lidija Konijnendijk-Schrage, directeur P&O en beleidsmedewerker PCBO Rotterdam**

Resultaten voor scholen

Een laatste aandachtspunt betreft de scholen waarvoor de resultaatafspraken van toepassing zijn. Vroegschoolse educatie is een onderdeel van achterstandsbeleid. Elke school heeft de wettelijke plicht om het onderwijs zodanig in te richten dat daarbij op structurele en herkenbare wijze aandacht wordt besteed aan het bestrijden van achterstanden. Dat kan onder meer door het verzorgen van vroegschoolse educatie. Zoals hiervoor reeds beschreven bepalen schoolbesturen, gemeente en houders van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven gezamenlijk welke kinderen tot de doelgroep van voor- en vroegschoolse educatie worden gerekend. Aangezien leerlingen vaak niet willekeurig over scholen verdeeld zijn, is het goed denkbaar dat er scholen zijn zonder doelgroepkinderen van vroegschoolse educatie. Strikt genomen zijn afspraken over resultaten van vroegschoolse educatie voor deze groep scholen niet van toepassing. Je kunt immers geen resultaat verwachten van een bepaalde activiteit op plaatsen waar deze activiteit niet wordt uitgevoerd. Daarmee is uiteraard niet gezegd dat scholen zonder doelgroepleerlingen bij hun leerlingen niet dienen te streven naar maximale resultaten. Of nog sterker geformuleerd, van deze scholen zou verwacht mogen worden dat zij in staat zijn hogere resultaten te boeken dan de resultaten die voor vroegschoolse educatie worden afgesproken. In het kader van opbrengstgericht besturen kunnen besturen hun eigen scholen daarop aanspreken. Een extra stimulans voor zowel besturen als scholen is wellicht

⁵ Als de inhoud en normering van toetsen verschillen, is het zeer complex (of onmogelijk) om resultaten van verschillende toetsen onderling te vergelijken. Dit belemmert het maken van specifieke en meetbare resultaatafspraken.

om met de betreffende scholen resultaatafspraken te maken die ambitieuzer zijn dan de resultaatafspraken voor scholen met doelgroepkinderen van vroegschoolse educatie. Met de gemeente hoeven hierover geen afspraken te worden gemaakt, tenzij deze passen in een gezamenlijke brede visie op lokaal educatief beleid.

Voor welke onderwerpen formuleert u resultaten?

In MvT van de Wet OKE staan uitsluitend voorbeelden van resultaatafspraken die betrekking hebben op cognitieve resultaten van kinderen. In het Besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie dat een nadere uitwerking geeft van de Wet OKE worden echter vier ontwikkelingsdomeinen genoemd waarop programma's in de voorschoolse periode zich dienen te richten: taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling. In het regeerakkoord van het kabinet Rutte wordt voor een vroegschoolse educatie als prioriteit genoemd, specifiek voor kinderen met taalachterstanden. Breder in het onderwijs wordt er al sinds enige tijd een nadruk gelegd op taal en rekenen. Op basis van voorgaande lijkt het aannemelijk om resultaatafspraken in elk geval te formuleren voor taal en wellicht ook voor rekenen. Resultaten van taal en rekenen worden in beeld gebracht met behulp van toetsen. Voor het maken van eenduidige en meetbare afspraken is het aan te raden dat alle scholen dezelfde toetsen gebruiken.⁵ Aandachtspunten bij de keuze voor toetsen zijn onder meer of

de toets meet wat je wilt weten, de praktische hanteerbaarheid van een toets en de manier waarop een toets het niveau van kinderen in beeld brengt.⁶ Methode-onafhankelijke toetsen met recente landelijke vergelijkingsgegevens lijken het meest geschikt om zicht te houden op de mate waarin de gemaakte afspraken bereikt worden. Zoals de naam al zegt, zijn deze toetsen bruikbaar ongeacht de methode die scholen gebruiken. Toetsafname in het kader van de resultaatafspraken staat daarmee de vrijheid van scholen om hun eigen methodes te kiezen niet in de weg. De landelijke vergelijkingsgegevens bieden mogelijkheden bij de normering van de beoogde resultaten.

Schoolbesturen en gemeente kunnen naast afspraken over taal- en rekenresultaten ook afspraken maken op het gebied van sociaal-emotionele en motorische ontwikkeling. Lang niet alle scholen gebruiken (eenzelfde) instrument voor het meten van de ontwikkeling op deze domeinen. Het is daarom raadzaam om bij de keuze voor het al dan niet maken van afspraken voor resultaten op deze domeinen zeer goed rekening te houden met de mogelijkheden en wensen van de scholen. Ook de ervaring van scholen, besturen en gemeente met het meten van resultaten is een punt om rekening mee te houden.

U kunt overwegen om niet alleen afspraken te maken over de beoogde resultaten, maar ook over voorwaarden die nodig zijn om de resultaten te kunnen bereiken. De MvT van de Wet OKE geeft

hiervoor nadrukkelijk ruimte doordat gesteld wordt dat afspraken over de resultaten verplicht zijn en dat gemeente en schoolbesturen vrij zijn om aanvullend afspraken te maken over het 'hoe'. Wij bevelen aan om bijvoorbeeld in het overleg tussen schoolbesturen en gemeente vast te stellen welke voorwaarden cruciaal zijn om de resultaten te kunnen behalen. Dit is van belang om helder te krijgen langs welke weg wordt geprobeerd de resultaten te behalen en ook om achteraf te kunnen verklaren waarom de resultaten eventueel niet gerealiseerd zijn. Bij voorwaarden voor kwalitatief goede vroegschoolse educatie lijkt het in elk geval te gaan om:

- dubbele bezetting of een gunstige leerkracht-leerlingratio;
- leerkrachten (onderwijsassistenten) zijn geschoold in vroegschoolse educatie;
- gebruik van een 'erkend' vve-programma waarvan de effectiviteit op de Nederlandse taalontwikkeling is bewezen;
- leerlingen volgen minimaal vier dagdelen per week een vve-programma.

Het is van belang om doelen te formuleren die meetbaar zijn en de mate van doelbereiking vervolgens ook te meten. De doelen zouden op zijn minst betrekking moeten hebben op het bereik en de resultaten van vve. Idealiter worden ook procesdoelen vastgelegd zoals afstemming van programma, professionaliteit en het volgen van de ontwikkeling/doorgaande lijn zodat er sprake is van een soepele overgang van voorschool naar groep 1.
Jo Ortman, manager onderwijs en identiteit INNOVO te Zuid- en Midden-Limburg

Binnen de gemeente Dordrecht is de overdracht tussen de vve-partners goed geregeld. De meeste scholen en peuterspeelzalen zitten bijvoorbeeld bij elkaar in een gebouw om de doorgaande lijn te kunnen bewaken. Die scholen en peuterspeelzalen gebruiken dan ook dezelfde vve-methodiek. Dat is gemeentebreed beleid geworden. In een aantal gevallen is het bestuur het bevoegd gezag van enkele peuterspeelzalen, die verbonden zijn aan enkele basisscholen. Dat maakt de mogelijkheid op sturing op resultaten en het komen tot een doorgaande lijn alleen maar gemakkelijker.
Theo van der Ven, voormalig algemeen directeur Stichting Katholiek Onderwijs Bernardus Alfrink te Dordrecht

⁶ Meer informatie over eisen die aan toetsen gesteld worden en over de bruikbaarheid van bestaande toetsen en instrumenten voor vve is te lezen in Resultaatbepaling van vve door scholen: een verkenning. Inspectie van het Onderwijs (2010), te vinden op www.onderwijsinspectie.nl

4 Wat te doen als de afspraken gemaakt zijn?

Het maken van resultaatafspraken tussen gemeente en schoolbesturen is geen doel op zich. De afspraken worden immers gemaakt vanuit de gedachte dat ze een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van de vroegschoolse educatie. Na het maken van de afspraken zult u daarom niet achterover willen leunen.

De realisatie van de gemaakte afspraken behoort tot de eigen verantwoordelijkheid van de betrokken partijen. Schoolbesturen kunnen hun scholen ondersteunen bij de uitvoering van vroegschoolse educatie. Dit kan door elk schoolbestuur afzonderlijk gebeuren, maar bij bepaalde onderdelen is het wellicht handiger daarbij samen te werken. Het faciliteren en stimuleren van informatieuitwisseling tussen scholen is zo'n onderwerp. Scholen in bijvoorbeeld dezelfde wijk kunnen elkaar op die manier helpen en tips geven.⁷ Vanuit de gezamenlijke betrokkenheid bij het lokaal onderwijsbeleid zullen schoolbesturen en gemeente tevens willen weten welke vorderingen gemaakt worden en of deze vorderingen aanleiding geven tot bijstellingen van het beleid. Zij kunnen daarover een open overleg voeren. Het is raadzaam om dit overleg niet te beperken tot schoolbesturen en gemeente, maar ook houders van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven erbij te betrekken. Op die

manier wordt recht gedaan aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor vve en daarmee ook voor resultaten van vroegschoolse educatie.

Worden de afgesproken resultaten behaald?

Stel het beoogde resultaat is: leerlingen die vve gevolgd hebben, halen in 2014 op de eindtoets Taal voor Kleuters in groep 2 minimaal een D-score. Om te weten of dit resultaat bereikt is, heeft u gegevens nodig.⁸ In eerste instantie lijkt het voor de hand liggend om daarvoor van alle leerlingen die vve volgen in een gemeente jaarlijks de toets- of niveauscore op de eindtoets Taal voor Kleuters in groep 2 te verzamelen. Afhankelijk van de mogelijkheden van de administratiesystemen van scholen kunnen de gegevens door de scholen of door de besturen geleverd worden. Op die manier kan jaarlijks in

beeld worden gebracht in hoeveel procent van de leerlingen het beoogde resultaat behaald heeft en ontstaat zicht op de jaarlijkse toename van dit percentage. Tevens kunnen de gegevens geaggregeerd worden naar schoolniveau. Op die manier kunt u bij eventueel tegenvallende resultaten kijken of welke scholen de leerlingen die de norm niet halen zitten en weet u waar verbetering wenselijk is. Het voordeel van deze vorm van monitoring is dat zeer direct wordt aangesloten bij het beoogde resultaat. Het nadeel is dat het voor betrokkenen, zeker als er weinig ervaring is met monitoring, een omvangrijke en complexe klus kan zijn om de gegevens van alle leerlingen te verzamelen en analyseren.

Een alternatief voor de hiervoor beschreven manier van gegevensverzameling is gegevensverzameling op schoolniveau in plaats van op leerlingniveau. Een schoolbestuur brengt voor al haar scholen in beeld welk percentage van de leerlingen minimaal op D-niveau scoort. Door een bundeling van deze informatie van alle besturen ontstaat een overzicht van alle scholen. Op gemeentelijk niveau kan op deze manier in beeld worden gebracht welk gedeelte van de scholen voldoet aan de afgesproken norm van bijvoorbeeld minimaal 95 procent van de leerlingen op een school scoort D-niveau of hoger. Het voordeel van deze manier van werken is dat de verantwoordelijkheid van schoolbesturen voor de resultaten van hun eigen scholen gestimuleerd wordt. Bovendien is bij achterblijvende resultaten een directe

koppeling mogelijk met scholen waar de meeste verbetering wenselijk is. Los van de manier van gegevensverzameling waarvoor u kiest, is het van groot belang om zo snel mogelijk met de gegevensverzameling te starten. Om in beeld te kunnen brengen welke vooruitgang in de loop der tijd wordt geboekt, is een meting van de beginsituatie namelijk onmisbaar. In het meest ideale geval wordt een dergelijke beginmeting uitgevoerd voordat u de resultaatafspraken maakt, zodat het ambitieniveau afgestemd kan worden op de beginsituatie.

Gebruik van verzamelde gegevens

Gegevensverzameling is een hulpmiddel om zicht te houden op de mate waarin de resultaten behaald zijn. En misschien nog wel belangrijker is het op basis van deze voortgang kijken naar verbetermogelijkheden. De verzamelde gegevens

Om na te gaan of doelen zijn behaald, moeten op gemeentelijk niveau gegevens worden verzameld. Hierin moeten we wel selectief zijn: dus alleen gegevens verzamelen die ook daadwerkelijk worden gebruikt. Het handigst is om die gegevens aan de managementinformatiesystemen te onttrekken en te genereren naar een hoger aggregatieniveau.

Jo Ortman, manager onderwijs en identiteit INNOVO te Zuid- en Midden-Limburg

⁷ Meer informatie over leren van elkaar en collegiale consultatie bij vve kunt u lezen in een aparte brochure over dit onderwerp. Deze brochure is (binnenkort) te vinden op www.focusvroegschool.nl

⁸ Het periodiek verzamelen van gegevens over indicatoren wordt ook wel aangeduid als monitoring. Monitoring wordt vaak in één adem genoemd met evalueren. De verzamelde gegevens moet immers op een zinvolle manier worden gebruikt. Wanneer dat niet gebeurt, schiet een monitor zijn doel voorbij. Het verzamelen van gegevens is namelijk geen doel op zich, maar een hulpmiddel om te bepalen of de afgesproken resultaten worden behaald. Onder evaluatie verstaan we het beoordelen van de mate waarin de afgesproken resultaten worden behaald en het zoeken van verklaringen voor eventueel tegenvallende resultaten, waarbij onder meer gebruik wordt gemaakt van monitoringgegevens.

zijn op deze manier input voor gezamenlijk overleg tussen gemeente, schoolbesturen en houders van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven. Ons advies is om de gegevens over de resultaatafspraken in dit overleg te bespreken in samenhang met gegevens over andere afspraken en over de vroegschoolse educatie. Op deze manier kunnen de betrokken partijen zien waar verbetermogelijkheden zijn en hoe zij elkaar kunnen versterken. Tevens kan bekeken worden of de er aanleiding is om de afspraken bij te stellen. Het kan zijn dat alle betrokkenen zich aan de afspraken houden in die zin dat zij alles in het werk stellen om ze te behalen, maar dat de beoogde vooruitgang niet haalbaar is binnen de gestelde termijn. Het is dan wellicht verstandig om de beoogde resultaten iets minder ambitieus te formuleren en daarmee te voorkomen dat scholen ontmoedigd worden en het draagvlak voor de uitvoering afneemt. Ook de omgekeerde situatie kan zich voordoen; een beoogd resultaat kan eerder bereikt worden dan voorzien was. In dat geval kunt u de beoogde resultaten opwaarts bijstellen. Door de verzamelde gegevens op de hiervoor beschreven manier te gebruiken en er open over te overleggen kan de gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokkenen voor voor- en vroegschoolse educatie worden waargemaakt. Tevens kan zo voorkomen worden dat een zogenaamde afrekencultuur ontstaat.

en aandachtspunt bij het bespreken van de gegevens is de herkenbaarheid. Vanwege privacywetgeving mogen gegevens op leerlingniveau niet op naam besproken worden. Dit is geen enkel probleem want een dergelijke herkenbaarheid heeft totaal geen meerwaarde. Voor de herkenbaarheid op schoolniveau ligt de situatie anders. Schoolbesturen hebben uiteraard zicht op de resultaten van hun eigen scholen. Een optie is om de bundeling van de gegevens van de scholen van alle besturen en de bespreking niet herkenbaar te doen. Een voordeel daarvan is dat de namen van goed en

Het lijkt ons het eenvoudigst om de resultaten waarover afspraken zijn gemaakt, via het leerlingvolgsysteem van de besturen aan de gemeente te verstrekken. Het is belangrijk om voorzichtig met deze gegevens om te gaan. Wij vinden transparantie belangrijk en vinden het ook waardevol wanneer scholen hun resultaten onderling kunnen vergelijken (benchmarking). De ervaring leert echter dat de media geneigd zijn ongenueanceerd over de resultaten van scholen te berichten, wat voor de scholen negatieve effecten kan hebben. Wij vinden het daarom niet wenselijk als ook externen toegang hebben tot deze resultaten.

Piet Monster en Lidija Konijnendijk-Schrage,
directeur P&O en beleidsmedewerker PCBO
Rotterdam

minder goed presterende scholen niet bekend zijn bij de gemeente en daarmee niet onder de Wet openbaarheid van bestuur vallen. Daarmee kan voorkomen worden dat externen via een beroep op deze wet de gegevens opvragen en bijvoorbeeld een rangorde publiceren van scholen op basis van de resultaten die zij boeken met hun vroegschoolse educatie. Een andere optie is uiteraard om de gegevens op schoolniveau wel herkenbaar te bespreken. Het voordeel van het op schoolniveau herkenbaar bespreken van de gegevens is dat direct duidelijk is waar verbetermogelijkheden liggen en dat de mogelijkheden om van elkaar te leren beter benut kunnen worden. Deze optie biedt schoolbesturen en gemeente tevens de mogelijkheid om openheid te geven over resultaten. Indien u deze openheid niet wenselijk vindt, maar wel scholen wilt kunnen vergelijken, zult u een oplossing moeten zoeken om te voorkomen dat externen de gegevens opvragen.

Het onderling vergelijken van de resultaten van scholen met als doel het opsporen van verbetermogelijkheden wordt ook wel aangeduid als benchmarking. Benchmarking heeft meer waarde als 'vergelijkbare' scholen met elkaar vergeleken worden. Vergelijkbare scholen zijn bijvoorbeeld scholen met een ongeveer gelijk percentage gewichtenleerlingen uit een zelfde wijk. Het doel van benchmarking is nadrukkelijk niet een uitspraak te kunnen doen als 'school A boekt meer resultaten dan school B'. Het doel is het opsporen van verbetermogelijkheden en van elkaar leren.

Voor de school met de mindere resultaten is het leerzaam om te weten wat de school met de betere resultaten anders doet dan zij en of die andere manier van werken voor de eigen school wellicht ook een optie is.

Deze brochure maakt onderdeel uit van het ondersteuningstraject bij de Agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'

Projectorganisatie

De ondersteuning van schoolbesturen en scholen bij de Agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' wordt uitgevoerd door het onderzoeks- en adviesbureau Oberon te Utrecht. De coördinatie is in handen van een projectgroep met als leden:

- Wendy de Geus, Oberon, projectleider
- Ron Davids, Bond KBO, lid projectgroep namens de gezamenlijke onderwijsorganisaties
- Jo Kloprogge, zelfstandig adviseur en lid van de projectgroep

Informatie

Voor meer informatie kunt u een bericht sturen naar info@focusvroegschool.nl.